

Codău Annamária – Demény Péter

BELAKOTT SZÍNVONAL

KEMENES HENRIETTE: *ODÚ. FIATAL ÍRÓK SZÖVETSÉGE,*
BUDAPEST, 2020.

OZSVÁTH ZSUZSA: *ELŐZŐ RÉSZEK. FIATAL ÍRÓK SZÖVETSÉGE,*
BUDAPEST, 2020.

CA: Két költő, akik úgymond egymáshoz tartoznak abból a szempontból, hogy nemzedéktársak, ugyanabban az irodalmi csoportosulásban szocializálódtak, az Élő Várad tagjai...

DP: ... mozgalmatársak...

CA: ... igen, és kötődnek a *Látó*hoz is. Én vállalom azt az érintettséget, amely abból származik, hogy ismerem őket, s amely meg fogja határozni azt, ahogyan beszélek a két kötetéről.

DP: Neked is nemzedéktársaid, nem?

CA: Nagyjából igen. Lehet, emiatt érzem, hogy nagyon is értem a referenciáikat, akkor is, ha néha bedobnak a verseikbe egy-egy meglehetősen bizarr képet, például egy hárfahátú agarat.

DP: Tehát van egy szinte szubkulturális közösség... arra mondd?

CA: Az is, de inkább az alap létérzést értem, amely a versek háttérében meghúzódik. A sebezhetőség érzésének, a szorongásoknak, az időnkénti eltávolódásoknak és csalódásoknak a hidegen tálalása egy olyanfajta versbeszédet eredményez, amely számomra familiáris...

DP: De mit értesz azalatt, hogy hidegen tálalás?

CA: Nem érzem, hogy reflektálatlanul áradnának az érzelmek s az indulatok. Vagy legfennebb lexikális szinten van ott, hogy „pánik”. A versek ritmusa, a szintaxis, a lüktetés szerintem nagyon fegyelmezett mindkettejük esetében. Te hogy érzed?

DP: Én is így érzem végül is, csak kíváncsi voltam, hogy te mire gondolsz. Azért volt olyan kifejező, amit mondtál, mert nekem nem jutott volna eszembe ez a hideg... Nyilván nehéz eltekinteni attól, hogy ismerjük őket személyesen, de az egyik esetben, Heninél a zárkózottságot éreztem, ahogy visszafogja a sebezhetőséget, vagy a mondatok közé is rejti. „Első találkozásunkra elhoztad a kezeid” (*Tenyered tájait*) – azért ez expressis verbis is valami. De a sorok között is van ilyen. És a másik esetben, Zsuzsi köl-

tészetében van valami, amit a román úgy mond, hogy „frust”, sprőd odavágás. És egyiket sem mondanám hidegnek, azért lepődtem meg. De ezt nem pejoratív értelemben mondom. Meg hát majdnem a lányommal vagyok egyidősök, tehát az egy nagy távolság nekem. Azért kérdeztem rá erre a szubkultúrára. Az lehet, hogy Váradból fakad, de Zudor Jánosnak ezt a mitizálását én nem értem. Azonkívül, hogy nyilván tehetséges embernek tartottam, de nem egy akkora költőnek. Egy picit azt éreztem, amit a múltkor Babarczy kapcsán beszéltünk, hogy ha nő, akkor már fontos, már jó szöveg. Tehát Zudor is, ha egy társadalmon kívüli ember, akkor már nagy költő. A szubkultúra szó túlzás, de egy ilyen „magánkultúra”, az talán van ennek a '88 és '95 között született nemzedéknek.

Azt is láttam, s ezzel is akartam kezdeni: mindkét kötetben sok kutya van. Vagy úgy, amit Kemény István is említ a Kemenes Henriette kötetének fülszövegében, hogy háromlábú kutya, vagy pedig úgy, hogy „az öledben vacog egy állat” (Ozsváth Zsuzsa: *A második személy*), tehát mindenképpen a részvét vagy a barátkozás vagy a szájalom érzésével.

CA: Igen, és sokszor ez az érzékenység inkább az állatok irányában érvényesül erősebben a versekben, ehhez képest minden, ami „te”, ami egy másik személy, az kicsit eltartott.

DP: Azt hiszem, hogy ez picit olykor valamilyen félelem is. Mert mivel jár például a szerelem: hogy azonosulsz valakivel, és kitárod, tehát sebezhetővé teszed magad, ettől félnek a versek alanyai. Legalább is én azt gondolom, a versekből levezetve. Azt is figyeltem, hogy nincs semmilyen név, Gergő vagy Laci vagy Kevin. Hanem ehelyett a gesztusok, amelyeket bárki megtehet. És a verseknek a felépítése árulja el, hogy itt egy valamilyen viszony van, de nem olyan, amelyben összeolvadni vagy felolvadni lehetne. Fiatal emberek köteteiről beszélgetünk, mert hát ettől sem tudunk eltekinteni, és nem áradók abban az értelemben sem, ahogy egy fiatal embertől elvárhatnánk.

CA: Valahogy ilyesmire értettem a hidegen tálalást, nem ridegségre vagy érzelemmentességre. A versekben megszólaló alanyok mintha egy olyan életszakaszban volnának, amikor inkább magukban keresik a lehetőséget. Vagy megteremtteni és újraépíteni egy saját teret és bizonyosságot, vagy visszahúzódnivalahova, egy odúba, ahonnan biztonságos kitekinteni a szörnyekre is.

DP: Nem tudják biztosan, hogy ők kik. S akkor hogyan is azonosuljanak valakivel? Ha még ők sem tárták fel magukat teljesen. Már amennyire feltárhatja magát az ember.

CA: Ezt a keresést érzem. Ezért is lehetnek olyan változatosak a szövegek a köteteken belül, azon túl, hogy egymás mellé rakva is összeáll az íve, története mindkettőnek: az *Előző részek* az elvesztődéstől egy lehetséges (közös?) bizonyosságig bejárt út, az *Odúban* az otthonosabb, saját „tomp nyomás” felől sötétebb, de talán részvételi víziók felé tartanak a szövegek.

DP: Az az érdekes, hogy a különbségeiken túl, amiket említettem, a kötetek is hasonlítanak. Ezt sem rossz értelemben mondom. Mikor fellép egy erős társaság, van a tagjai között hasonlóság. Hangsúlyoznám még azt, hogy egy világból származnak a versek.

CA: Amúgy ezen gondolkodtam, amikor felvetted az ötletet, hogy a két kötetről egy beszélgetést folytassunk. Biztos jó összeolvasni a kettőt vagy egy kalap alatt tárgyalni? Vagy inkább kezeljük őket egymástól teljesen független alkotói termésnek? Most meggyőztél, hogy ezzel nincs semmi baj, hogy egyszerre beszélünk róluk. Mert jó látni azt, hogy lehet ilyenfajta közösséget találni és teremteni, amelyből együtt s mégis külön-külön lehet értékes alkotóként kinőni.

DP: Igen, hát úgy értettem, hogy színvonalas emberek találkoztak. Nem egy arctalan közösség, hanem színvonalas emberek és színvonalas költészetek találkozása.

Még az is érdekes volt nekem, hogy tulajdonképp alig vannak „formás versek”, és ha mégis akadnak, nem a legjobbak, inkább igyekezetnek tűnnek. De a kötetek mégis tudják a terjedelmüket valamiképpen.

CA: Kevés fölösleges sor van. Még akkor is, ha talán túlmagyarázott egy-egy szöveg, nem éreztem úgy, hogy ki kellett volna ezt vagy azt vágni. Érzik az arányokat, az ökonómiát, még azt is, hogy ha a kötetet elejétől végéig olvassa az ember, hol lehet esetleg elfáradni: ott van valamilyen finom váltás hangulat vagy képi anyag tekintetében. Figyelmesen megszerkesztettek ezek a kötetek. Heni ugyan a *Látó*-táborbeli bemutatón azt mondta, hogy ő maga nagyon szétszórt, és ezért a szerkesztőre, Antal Balázusra bízta a rendezést; de ha a versekben nem lett volna az a kötőanyag, a verseken végigvonuló motivika (a csönd, a légszomj, a szűkös helyek, a tapintás) variációi, amitől a szövegeket össze lehet rakni kötetté, akkor az eredmény is erőltetett lett volna. Ugyanígy Zsuzsi kötetében is: több vers után még jobban látszik, hogy a rögzült nyelvi formulákból kifordított invenciók („én tovább hallgatok, mint aki sír” – *Boly*) nem maradnak csupán ötletek, hanem aktívan építik a művek jelentését.

Alapvetően nem kötött formákban gondolkodnak, viszont a tipográfiával, a sorok rendezésével visszafogottabban ugyan, de játszanak. Illetve képekben beszélnek, mintsem ritmusban.

DP: Én nagyon jól elvoltam mind a két kötetben. A képek gondolatritmusában. Vannak olyan szabadversek, amelyek a filozófiához közelítenek szinte, és attól lesz gondolatritmusuk. Szelíd képek ezek, olyan értelemben, hogy lefojtottak. A kezek, a tenyerek, a kutyák... nem hallod a nyüszítést.

CA: Belakott képek. Valamilyen ismerősebb térnek vagy állapotnak az elemeire való lebontás. Van Zsuzsinak egy verse, az *Edisonnak szeretettel*, amelyet kicsit szórakozottan olvastam, s önkényesnek tűnt. Majd elkezdtem figyelni, hogy itt tulajdonképp lámpa alatt állunk, sötétben az utcán, s pocsolóházban nézi az én a tükörcépét. Ennek a szituációnak az elemei vannak szétszedve s újra összerakva az értés és lényeglátás keresésének versévé. Milyen jól működik, amikor el is idegeníti kicsit a kontextusától a képet, de azért nem rendezi úgy át, hogy már egy olyan nagyon privát élményről legyen szó, amelyhez én olvasóként nem tudok sehonnan közelíteni.

DP: Nem megoszthatatlan élményekről van szó.

CA: Általában akkor szokott problémám lenni amúgy a versekkel, ha túlzottan a magánmitológiából építkeznek úgy, hogy közben nem hagynak semmilyen utat magukhoz... Nem azt várom, hogy úgy írjon valaki, hogy beinvitálja az olvasót, de ne is legyen egy...

DP: ...egy nagyon zárt világ. Végül is ezek első kötetek. És abban van egy olyan veszély, hogy az ember annyira kamasz még, hogy egyfajta dacot képvisel a világgal szemben. De azt hiszem, ezek a kötetek azért is jók, mert van egy stílusuk, mert érettek, miközben kezdők.

CA: Persze, mert vártak vele. Nem érződik a köteteken önmegmutatási kényszer.

DP: Azt hiszem – ez különben már elvezet a kötetektől –, hogy arra jó egy ilyen város vagy mozgalom, mint az Élő Várad, mert ott fontosnak érezheted magad addig is, amíg köteted lesz. Meg tudod mutatni magad kötet nélkül is, és akkor van, ami mozgatja az embert költőként. Hogy nemcsak magadnak olvasnád fel a verseidet, hanem kielégül a hiúságod is, nem igyekszel, hogy most gyorsan legyen egy kötet. Ez rendben van.

Még azt figyeltem, hogy ikonikusan is milyen érdekes: Heninek egy zártabb képe van a borítón, Zsuzsinak meg egy partiarca.

CA: Mégis tudják valahol magukról, hogy kik ők mint alkotók, nem véletlenül teszik azt, amit. S ez nem mond ellent annak, hogy a versek alanyai

keresik önmagukat. Az is beszédes, hogy kit kértek fel fűlszöveget írni: Heni Kemény Istvánt, Zsuzsi KAF-ot. Tudatosan is kapcsolódnak hagyományokhoz, mesterekhez. Úgy érzem, hogy pályájuk szervesen fejlődik, és ezért is szimpatikusak a kötetek mint stációk.

DP: Az egyéniségük fő csapását nyilván tudják. Lehet, hogy az, aki mindent tud, már nem is ír verseket, nem? Aki annyira bölcs, hogy mindent belát maga körül, az már miért írna verset? Verset az ír, aki tényleg ezekkel a sebezhetőségekkel küzd, vagy lehet, hogy nem küzd, hanem próbál kezdeni velük valamit. Aki zárt, aki a mindent belátás szférájában ül, az nem akar verset írni.